

A magyar felsőoktatási rendszer problémái a hallgatók szemszögéből:

1. A többciklusú képzés Magyarországon való bevezetése nem átgondolt stratégián alapult. A képzésekkel kapcsolatos problémák jelentős része is ebből fakad, hiszen nem volt az intézményeknek elég idejük arra, hogy a különböző szakok tanterveit az új rendszerhez igazítsák. Sok felsőoktatási intézmény ezért a régi egyetemi képzéseket gyakorlatilag „elvágtá” a 6. szemeszternél és a maradék tárgyakat illesztette be a mesterképzésekbe vagy a régi képzéseket szinte teljes egészében besűríttette az alapképzésbe. Egyes szakokon ez az alapképzés munkaerőpiacon való elértéktelenedését is okozta.
2. A tehetséggondozás különböző formáira és a tehetséggondozásra mint kutatási témára szűkös források állnak rendelkezésre. Azok az oktatók, akik ezekben a szervezetekben (pl. diákkörök, honorácior-rendszer, szakkollégiumok) segítik a legkiemelkedőbb hallgatók fejlődését nincsenek arányosan megfizetve, leginkább lelkesedésük és elhivatottságuk ösztönzi őket. A tehetséges hallgatókat pedig általában a hallgatói önkormányzatok tudják valamilyen formában támogatni, azonban ez a kisebb hallgatói létszámmal rendelkező intézményekben a szűkösebb keretek miatt nem, vagy csak jelképesen történhet meg.
3. Fontos probléma – kiemelten a természettudományos és műszaki képzéseknél –, hogy a bekerülő hallgatók között tudásuk és felkészültségük alapján már a képzésük kezdetén jelentős különbségek tapasztalhatók. Véleményünk szerint a probléma gyökere eltérő mértékben a közoktatásban, a pedagógusképzésben, a felsőoktatásban és a felvételi rendszerben egyaránt kereshető.
4. Sok problémát okozott az elmúlt évek során a hallgatói jogviszony megszűnésének átgondolatlan, gyakorlatidegen formája. Ez leginkább az alapképzést elvégző és a mesterképzésre felvételt nyert – tehát jól vagy kiemelkedően jól teljesítő – hallgatók életét nehezítette meg, hiszen a hallgatói jogviszony intézményen kívüli tevékenységnek is a feltétele (pl.: társadalombiztosítás, hallgatói munkavégzés a nyár folyamán stb.). A legnagyobb problémát azonban a különböző pályázatokon való elindulás akadályoztatása okozza, ami rendszerint a kiváló hallgatókat sújtja. (pl. a köztársasági ösztöndíjra nem pályázhatnak az alapképzést elvégző évükben).
5. A magyar felsőoktatás minőségét leginkább a finanszírozási rendszer megváltoztatása segítené elő. Jelenleg az intézmények nem érdekeltek a gyengén teljesítő hallgatók kiszűrésében, ahogy nincs lehetőségük a kiemelkedően jól teljesítő oktatók és hallgatók többletforrásokhoz való juttatásához sem. Ezért az intézményekben végzett kiemelkedő kutatások, kimagasló teljesítményt nyújtó kutatók, oktatók és hallgatók tevékenységének finanszírozását a normatíván felüli is biztosítani kell. Az erre a célra elkülönített keret felosztásakor a nemzetgazdasági érdekek és a Magyar Tudományos Akadémia véleménye az irányadó. További gondot okoz, hogy a finanszírozási rendszer által biztosított források a szinten tartáshoz talán elegendőek, de az oktatás és kutatás minőségének javításához elégtelenek.

6. Az intézmények jelentős részének felszereltsége, épületeik állaga nem elfogadható. Ahol az elmúlt években PPP beruházások történtek, ott az átgondolatlan, sokszor az intézményekre sokszor „rákényszerített” szerződések miatt ma már likviditási gondok merülhetnek fel.
7. A belső minőségirányítási rendszerek az intézmények túlnyomó többségében formálisan működnek. Erre példaként az Oktatói Munka Hallgatói Véleményezése szolgálhat. A legnagyobb gondot a nem egyértelmű szabályozás, a nyilvánosság hiánya és az intézményenként eltérő felmérési struktúra jelenti. Így kialakulhat az a jelenség, hogy a hallgatók többsége érdektelenné válik, hiszen nem látja az „eredményt” és a „következményeket”, az oktató pedig arra hivatkozhat, hogy a hallgatók csak kis számban töltik ki a kérdőíveket és annak eredményei így nem értékelhetők.
8. Az államilag támogatott férőhelyek elosztása intézmények és szakterületek között tekintve is átgondolatlan. Egyes területeken jelentős – államilag támogatott – túlképzés figyelhető meg.
9. A jelenlegi Felsőoktatási törvény tartalmazza a diplomás pályakövetési rendszer kialakítását, azonban az intézmények döntő többségében ez érdemben nem valósult meg, pedig ez egyaránt alapjául szolgálhatna a képzések indításának és létszámainak tervezéséhez.
10. Jelenleg a hallgatói mobilitás legnagyobb kerékkötője a kreditrendszer országoként és intézményenként eltérő alkalmazása. A többciklusú képzés bevezetése sem változtatott ezen a jelenségen, hiszen az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó kreditszámok nem tükrözik minden esetben a tárgy valós értékét. A mobilitás nemzetközi viszonylatban való növekedését nem segíti az a tény sem, hogy a hallgatók többségének választania kell: időben végzi el tanulmányait vagy részt vesz külföldi részképzésben (pl. Erasmus, CEEPUS, stb.) hiszen a képzés legfeljebb 1 év csúszást enged, feltételezve egy alap- és egy mesterképzés elvégzését. Az európai és a nemzetközi mobilitás másik legfőbb akadálya a hallgatók szociális helyzete.

Budapest, 2011. január 21.

Nagy Dávid
HÖÖK elnök